

Za pozitivní lze považovat skutečnost, že jen v 8 % navštívených hodin nepracovali žáci s textem v učebnici nebo s autentickým textem, přičemž nejčastěji se takto stalo v matematice a přírodovědných předmětech (pětina navštívených hodin těchto předmětů). Žáci zároveň pracovali jak s texty z učebnic, tak s autentickými texty, přičemž typ používaného textu se lišil vzhledem k vyučovaným předmětům. Méně častá pak byla praxe sady různých textů k danému tématu/úkolů (viz tabulka č. 4).

TABULKA 4 | Práce žáků s daným typem textu ve vyučovací hodině (podíl navštívených hodin s výskytem hodnoceného jevu v rámci tematické inspekční činnosti)

Hodnocený jev	ČJL	Cizí jazyk	M, PŘ	SPOL	ODB	Všechny předměty
Žáci pracují s texty z učebnice nebo čítanky.	47 %	72 %	44 %	33 %	28 %	45 %
Žáci pracují s autentickými texty, tj. s neučebnicovými, nečítankovými texty.	65 %	41 %	38 %	65 %	63 %	56 %
Žáci pracují se sadami různých textů k tématu tématu/úkolů.	30 %	22 %	19 %	32 %	30 %	27 %

Pro rozvoj čtenářské gramotnosti žáků je důležité také zaměření činností, které jsou realizovány v průběhu vyučovacích hodin. Tabulka č. 5 ukazuje četnosti výskytu čtenářsky založených situací v navštívených hodinách. Pozitivně lze v tomto ohledu vnímat poměrně častý výskyt situací, které žáka nutí nejen k jednodušším (vyhledání informace), ale i více náročným (porozumění a uvažování nad textem) čtenářským činnostem, a to napříč vzdělávacími obory. Méně často se však vyskytly situace zasazující text do širšího kontextu – stanovení a porozumění účelu čtení či kladení vlastních otázek ke čtenému textu (viz také tabulka č. 6 pro nižší četnost hodnocení obsahu a forem textu ve vazbě na účel čtení či pohled různých adresátů sdělení), což jsou však zároveň činnosti, které lze považovat za klíčové z hlediska rozvoje čtenářské gramotnosti žáků. Předmětově lze identifikovat jednak čtenářské situace více typické pro předmět český jazyk a literatura, které jsou spojeny spíše s analýzou textu (viz hvězdičkou označené jevy v tabulce č. 5; a dále tabulka č. 6 pro hodnocení obsahu a forem textu), jednak předmětově průřezové čtenářské situace, které jsou spojeny spíše s prací s informacemi. Čtenářské situace prvního typu se přirozeně vyskytly méně často.¹⁹

TABULKA 5 | Čtenářské situace spojené s prací žáků ve vyučovací hodině (podíl navštívených hodin s výskytem hodnoceného jevu v rámci tematické inspekční činnosti)

Hodnocený jev	ČJL	Cizí jazyk	M, PŘ	SPOL	ODB	Všechny předměty
Žáci vyhledávají v textu informace, které jsou tam přímo uvedeny.	71 %	89 %	76 %	88 %	87 %	81 %
Žáci pátrají po tom, co jim text sděluje (hlavní sdělení textu).	87 %	75 %	40 %	65 %	62 %	68 %
Žáci vyvozují informace, které v textu nejsou přímo uvedeny.	83 %	55 %	47 %	71 %	66 %	67 %
Žáci formulují ústně svou osobní odezvu na text.	61 %	37 %	14 %	38 %	32 %	39 %
Žáci shrnují naučný text vlastními slovy.	31 %	29 %	29 %	54 %	50 %	38 %
Žáci vyjadřují výrazným čtením své porozumění významu textu.	44 %	40 %	9 %	20 %	26 %	30 %
Žáci pracují na čtenářských úkolech ve dvojicích/skupinách. Úkoly umožňují smysluplné zapojení a učení všech žáků.	38 %	44 %	12 %	24 %	24 %	29 %
Žáci vyhledávají v textu postavy, místo děje, klíčové události, zápletku (beletrie).*	67 %	34 %	1 %	9 %	3 %	28 %
Žáci si sami kladou otázky k textu a sami či ve skupině na ně hledají odpověď.	34 %	23 %	14 %	26 %	31 %	27 %
Žáci zkoumají strukturu textu.*	54 %	24 %	14 %	13 %	13 %	26 %
Žáci posuzují, zda či do jaké míry text naplňuje účel, s nímž ho četli.	43 %	17 %	9 %	26 %	17 %	25 %
Žáci zkoumají, jak autor pracuje s jazykem.*	66 %	18 %	2 %	9 %	1 %	24 %
Žáci pátrají po tom, jaký je autorský záměr a myšlený adresát kteréhokoli typu textu.*	52 %	9 %	7 %	19 %	10 %	22 %
Žáci převyprávějí děj textu svými slovy (s postavou, prostředím, zápletkou).*	49 %	25 %	1 %	8 %	6 %	21 %
Žáci si stanovují účel čtení.	23 %	12 %	4 %	21 %	13 %	15 %
Žáci porovnávají dva nebo více textů, hledají shody a rozdíly.*	29 %	10 %	6 %	11 %	8 %	14 %
Žáci formulují písemně svou osobní odezvu na text.	14 %	10 %	5 %	8 %	12 %	10 %

¹⁹ Pohled učitelů českého jazyka a literatury na zařazení činností vztahujících se ke čtenářským cílům a rozvoji čtenářské gramotnosti žáků poskytuje zjištění, která jsou podobná zjištěním tabulky č. 5. Za nejčastěji zařazované čtenářské situace ve svých hodinách uvedli učitelé českého jazyka a literatury jednak identifikaci hlavního sdělení textu a jednak vyhledávání informací, které jsou v textu přímo uvedené. Méně často pak tyto učitelé zařazují ve svých hodinách čtenářské situace, které po žácích vyžadují vyvozování informací, které nejsou přímo uvedené v textu, a především pak kladení otázek, na které v textu není přímo uvedená odpověď a na které se pokoušejí sami nebo ve skupině nalézt odpovědi.